

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของชีวิตมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้วต่างตระหนัก และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประสบการณ์การทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ผ่านมาได้ทำลายระบบนิเวศวิทยาอย่างหมดสิ้น ทำให้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประเทศที่พัฒนาแล้วได้พยายามรณรงค์ประชาสัมพันธ์และให้การศึกษาแก่ประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของความเกี่ยวเนื่องในเรื่องของสิ่งแวดล้อมกับเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกันได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมและช่วยเหลือการพัฒนาอุตสาหกรรมและอื่น ๆ ในประเทศด้อยพัฒนา หรือกำลังพัฒนา โดยกำหนดให้การช่วยเหลือนั้นเป็น ไปในลักษณะของการส่งเสริมให้มีการทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และนำผลผลิตที่ได้กลับไปยังประเทศของตน

ในส่วนของประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา ต่างก็เต็มใจที่จะยอมรับความช่วยเหลือในการส่งเสริมในลักษณะต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น แต่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดโลก มีเป้าหมายเพียงให้สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศดีขึ้น และสามารถเทียบเคียงกับประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยไม่ได้มองย้อนกลับไปดูสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายไปจนยากต่อการแก้ไข

ประเทศไทยเมื่ออย่างเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา กล่าวได้ว่า เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญในประวัติการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กระแสโลกาภิวัตน์อันเกิดจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้โลกอยู่ในภาวะไร้พรมแดน ได้นำโลกเข้าสู่การจัดระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ มีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตและการลงทุนมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2541 หน้า 3) ดังนั้นสาระสำคัญในแผนพัฒนาฉบับที่ 8 จึงมุ่งเน้นการพัฒนาทุกรูปแบบเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเพิ่มมากขึ้น มีการกระจายรายได้สู่

ท้องถิ่น รวมถึงการดึงเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศให้มากที่สุด กำหนดให้มีการส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การสร้างแหล่งพลังงานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม การส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพื่อรองรับการพัฒนาโดยมีการเร่งการก่อสร้างทุกรูปแบบ

การเปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรมที่เคยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นประเทศอุตสาหกรรมที่เปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยและไม่มีประสิทธิภาพ จึงมีกากเหลือทิ้งของเสียต่าง ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในอากาศหรือน้ำ ขยะและสารพิษต่าง ๆ ถูกทิ้งไว้ในธรรมชาติ ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาอย่างมากมาย ที่สำคัญคือ ทรัพยากรธรรมชาติบางประเภทที่ถูกทำลายไปแล้ว ไม่สามารถฟื้นฟูให้เหมือนเดิมได้ โดยสรุปปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่ประกอบด้วย 3 ประการ ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาการร่อยหรอของทรัพยากร ปัญหามลพิษ และปัญหาของระบบนิเวศ (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2540) ปัญหาดังกล่าวเกิดจากความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจ - การเมือง ที่อาศัยกลไกของตลาดและอำนาจนิยม และเกิดจากการขาดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดีพอ จนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย และถูกนำมาใช้มากเกินไป (G. Tyler Miller, Jr. 1997, P. 17)

บทบาทและสถานภาพของอุตสาหกรรมไทยต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมระบุว่าภาคอุตสาหกรรมไทยมีส่วนในผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ถึงร้อยละ 29 และมีสัดส่วนในมูลค่าการส่งออกร้อยละ 70 รวมทั้งก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 4 ล้านคนและการส่งออกสินค้าไทยมีแนวโน้มอ่อนตัวลง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 คือ มีการขยายตัวเพียงร้อยละ 0.3 โดยการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมลดลงเกือบร้อยละ 1 โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมเบา (Light industry) ที่ใช้แรงงานเข้มข้น เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์พลาสติก รองเท้าและชิ้นส่วน และกุ้งสดแช่เย็น/แช่แข็ง นอกจากนี้ยังนับการสูญเสียความได้เปรียบในการแข่งขัน ทำให้มีการชะลอตัวของอุตสาหกรรมผนวกกับวิกฤตการณ์ทางการเงิน ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ทำให้ความสามารถในการทำกำไร การใช้คืนเงินกู้ และการสร้างรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศของภาคอุตสาหกรรมลดลง สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่เกิดภาวะการถดถอยของภาคอุตสาหกรรม คือ ขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยลดน้อยลง เนื่องจากอุตสาหกรรมไม่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจเพียงพुरुกิจสามารถ

ทำกำไรได้โดยไม่ต้องพยายามเร่งรัดปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือยกระดับคุณภาพของสินค้า ในขณะที่ประเทศคู่แข่งชั้นมีการปรับปรุงพัฒนาการผลิต จึงทำให้เกิดปัญหากระทบต่อคุณภาพการผลิตและการตลาด การจัดการของตนรวมทั้งได้เกิดประเทศคู่แข่งใหม่ที่มีต้นทุนแรงงานต่ำกว่ามาก

ปัญหาเชิงศักยภาพที่ปรากฏในโครงสร้างของธุรกิจอุตสาหกรรมไทย ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในระยะยาว อาจสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. อุตสาหกรรมไทยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมสนับสนุนขนาดกลางและขนาดย่อมยังใช้เทคโนโลยีแบบเดิม ๆ เป็นความล้าสมัยที่ติดอยู่กับเครื่องจักร ขาดการพัฒนากระบวนการผลิตและเทคโนโลยีในประเทศ ทำให้มีผลิตภาพและประสิทธิภาพผลผลิตต่ำรวมทั้งมีต้นทุนการผลิตสูงเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้นที่ปรับปรุงเทคโนโลยีในการผลิตอย่างสม่ำเสมอ
2. ผู้ประกอบการขาดความรู้ความสามารถด้านการจัดการ การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์ และขาดข้อมูลทางการตลาด
3. แรงงานไทยมีพื้นฐานการศึกษาน้อย ประมาณ 3 ใน 4 เป็นแรงงานไร้ทักษะที่มีความรู้เพียงระดับประถมศึกษา
4. สินค้าอุตสาหกรรมส่งออกบางประเภทแม้จะมีมูลค่าส่งออกสูงแต่ต้องนำเข้าวัตถุดิบและชิ้นส่วนเป็นมูลค่าสูงเช่นกัน เนื่องจากยังขาดการพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุน ซึ่งเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนและวัตถุดิบถึงสำเร็จรูปที่สำคัญ
5. สินค้าอุตสาหกรรมส่งออกของไทยเป็นสินค้าระดับกลางและระดับล่าง ส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างผลิต ยังไม่มีการพัฒนา Brand Name ของตนเอง นอกจากนี้ ผู้ส่งออกไทย ส่วนใหญ่เจาะช่องทางการตลาด (Marketing channel) ได้แคบเพียงระดับผู้นำเข้า (Importer)
6. ขาดการพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุนขนาดกลางขนาดย่อม/ (SME) ให้เข้มแข็ง ทำให้ SME ซึ่งมีจำนวนกว่าร้อยละ 90 ของโรงงานทั้งหมด มีประสิทธิภาพด้านการผลิตและการจัดการต่ำรวมทั้งไม่สามารถเป็นฐานรองรับการจ้างงานและการผลิตสินค้าป้อนโรงงานขนาดใหญ่ได้
7. โรงงานอุตสาหกรรมยังกระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตลอดจนเมืองใหญ่เพียงไม่กี่แห่ง ทำให้มีบทบาทค่อนข้างน้อยในการช่วยกระจายการจ้างงาน ความเจริญและรายได้สู่ภูมิภาค อีกทั้งยังนำไปสู่ปัญหาทางสังคม สภาวะแวดล้อม และต่อเนื่องถึงผลิตภัณฑ์ของกิจการอุตสาหกรรมด้วย

8. อุตสาหกรรมไทยยังขาดการจัดการด้านมลภาวะสุขอนามัย และวัสดุเหลือใช้ที่มีประสิทธิภาพพอเพียง

9. ขาดการพัฒนาวัตถุดิบและความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรม

10. ทิศทาง นโยบายและมาตรการของภาครัฐยังขาดความชัดเจนและต่อเนื่องรวมทั้งกฎระเบียบ ข้อกำหนดบางประการยังเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนและการส่งออกของผู้ประกอบการอุตสาหกรรม (คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติ, 2541, หน้า 1-3)

อุตสาหกรรมเซรามิกส์เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่รัฐบาลได้ให้ความสนใจ และให้การส่งเสริมตั้งแต่ปี 2512 ในระยะแรกมีลักษณะการผลิตในครัวเรือน ต่อมาได้มีการพัฒนาเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมเพื่อสนองความต้องการภายในประเทศ และการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า จนกระทั่งกลายเป็น อุตสาหกรรมเซรามิกส์ของไทย ได้มีการพัฒนาและขยายตัวมากขึ้น เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งภายในประเทศมากขึ้น (ลาวัลย์ โชติมงคล และคณะ, 2526) โรงงานอุตสาหกรรมตั้งกระจายตามแหล่งวัตถุดิบโดยทั่วไป ในปี 2536 ในภาคเหนือมีโรงงานอยู่จำนวน 300 โรง ตั้งอยู่ในจังหวัดลำปาง 170 โรง (ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง, 2539) มีเหมืองแร่ดินขาวในการผลิตเซรามิกส์ กระเบื้องเคลือบและเครื่องสุขภัณฑ์ จำนวน 23 เหมืองและสามารถผลิตดินขาวได้มาก ถึงร้อยละ 65 ของมูลค่าการผลิตรวมของประเทศ และผลิตดินเหนียวอุตสาหกรรมได้ ร้อยละ 93 ของมูลค่าการผลิตของประเทศ (ภาคอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กลุ่มห้องที่จังหวัดลำปาง, 2539) การผลิตเซรามิกส์จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรวัตถุดิบเซรามิกส์ (แร่ดิน, ดินดำ, ดินขาว, ดินเหนียว, หินฟันม้าฯ) ในกระบวนการผลิตทั้งนี้ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบนิเวศ โดยเฉพาะในพื้นที่ต่าง ๆ บนภูเขาและพื้นที่ป่าเป็นต้น นอกจากวัตถุดิบแล้วยังมีพลังงานอื่นอีกเข้าสู่กระบวนการผลิตในการพัฒนาที่ผ่านมามุ่งสนใจตลาดหรือผู้บริโภค โดยไม่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น และกระบวนการผลิตทำให้เกิดของเสียเกิดภาวะมลพิษ (Pollution) เช่นอากาศเป็นพิษ กากหรือขยะ รวมทั้งเศษผลิตภัณฑ์ที่ชำรุดไม่ได้คุณภาพ และน้ำเสียจากโรงงาน นอกจากนี้ยังประสบปัญหาอีกหลายด้าน เช่น ปัญหาผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ปัญหาด้านแรงงาน ขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง และปัญหาด้านการตลาดจัดการ (กองศึกษาภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2536)

การผลิตผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ที่สำคัญอยู่ที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะที่จังหวัดลำปาง เนื่องจากเป็นแหล่งวัตถุดิบดินขาวที่มีคุณภาพและมีแรงงานที่มีฝีมือและค่าแรงที่ค่อนข้างต่ำ ทำให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์เกิดขึ้นในจังหวัดลำปางจำนวนมาก และเป็นไปในลักษณะของตลาด

แข่งขัน โรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดกลางและเล็ก ลักษณะของผลิตภัณฑ์แม้ว่าจะมีความหลากหลายและความคล้ายคลึงกันทางด้านรูปแบบ แต่ก็มีแตกต่างกันทางด้าน คุณภาพของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากเทคโนโลยีที่ใช้อุตสาหกรรมเซรามิกส์เป็นอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดลำปาง แต่ขณะนี้ยังไม่สามารถแข่งขันกับอุตสาหกรรมเซรามิกส์จากแหล่งอื่นได้ เนื่องจากเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตของ โรงงานส่วนใหญ่ค่อนข้างต่ำ ทำให้คุณภาพของสินค้าไม่ได้มาตรฐานและขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ (บวร คติวัฒน์, 2538) จากแนวคิดทฤษฎีการตลาดและสิ่งแวดล้อมของ Kotler (1997) ซึ่งมีปัจจัยทั้งด้านสังคม - เศรษฐกิจ - การเมือง - วัฒนธรรม - นโยบาย ส่งผลให้เกิด อิทธิพลของความต้องการ ซึ่งเป็นตัวกำหนดกรอบแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภค และการจัดการทรัพยากร เพื่อสนองต่อความต้องการที่ผู้บริโภคกำหนด ซึ่งขณะนี้อิทธิพลและเงื่อนไขที่สำคัญที่จะได้ภาคอุตสาหกรรม มีบทบาทที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังก็คือ กลุ่มผู้นำทางธุรกิจจะต้องมีโลกทัศน์ใหม่ มีจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างธุรกิจกับสิ่งแวดล้อมในโลกอุตสาหกรรมทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างต้องยอมรับว่าธุรกิจและอุตสาหกรรมมีหน้าที่สำคัญในการตอบสนองการทำลายทางสิ่งแวดล้อม ความเจริญทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เป็นกระบวนการที่แยกไม่ออกจากสังคม และจะต้องตอบสนองความต้องการของสังคม ซึ่งธุรกิจเอกชนต้องมีเป้าหมายของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยใช้ระบบการจัดการ ที่เรียกว่า “Environmentalism หรือ Green Business Management” สินค้าประเภทพลาสติกชีวภาพหรือสินค้าประหยัดพลังงานเบอร์ 5

ดังนั้นจึงควรมีการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมในไทยโดยจะต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและขยายบทบาทอุตสาหกรรมไทย ให้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงสถานะทางสังคมจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยมีแนวทางในภาพรวมดังนี้

1. มุ่งสู่การผลิตสินค้าระดับกลางและระดับสูงมากขึ้น เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นโดยสินค้าที่ผลิตจะต้องมีการพัฒนารูปแบบ มีการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและเครื่องจักรที่เก่าล้าสมัย รวมทั้งปรับปรุงการจัดการด้านคุณภาพ เพื่อให้ได้สินค้าที่มีมาตรฐานคุณภาพสูง สอดคล้องกับความต้องการของตลาดระดับบน

2. ลดต้นทุนการผลิตและปรับปรุงการส่งมอบสินค้าให้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อสนองความต้องการของลูกค้าในยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต ปรับลด ขั้นตอนในกระบวนการผลิต ปรับปรุงการบริหารและการจัดการธุรกิจ

3. ยกระดับความรู้ ความสามารถของบุคลากรภาคอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงแรงงาน พนักงานระดับบังคับบัญชาและผู้ประกอบการให้สามารถรับเทคโนโลยีใหม่ตลอดจนระบบการผลิตแบบใหม่ที่จะนำมาใช้ในอุตสาหกรรม สามารถผลิตสินค้าคุณภาพสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบริหารธุรกิจให้ปรับตัวได้ในสภาวะการแข่งขันภายใต้ระบบการค้าเสรี

4. สร้างพันธมิตรทางการผลิตและการค้ากับธุรกิจทั้งในต่างประเทศและในประเทศคู่ค้า เพื่อให้สามารถเจาะและขยายช่องทางการตลาดได้มากขึ้น และเพื่อให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ ๆ สู่อุตสาหกรรมในประเทศ

5. ปรับไปสู่การผลิตที่ลดมลภาวะจากอุตสาหกรรม ด้วยการจัดเขตอุตสาหกรรมเฉพาะประเภทสำหรับบางอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถจัดระบบบำบัดมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยลดปริมาณมลพิษ จุดกำเนิด ซึ่งนอกจากจะเป็นผลดีต่อประชาชนและสังคมไทยโดยส่วนรวมแล้ว ยังมีส่วนการระดมทุนในการจัดการongเสียของโรงงาน และการเอาใจใส่ดูแลสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นต่อรองทางการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญประเด็นหนึ่ง

6. กระจายการผลิตไปสู่ส่วนภูมิภาคและชนบท เพื่อให้มีแหล่งจ้างงานรองรับแรงงานที่เคลื่อนย้ายออกไปจากเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลตลอดจนเมืองใหญ่และเป็นแหล่งรายได้เสริมให้กับแรงงานภาคเกษตรกับสมาชิกของครอบครัวชนบท เป็นการส่งเสริมให้แรงงานคงอยู่ในชนบท และเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างครอบครัวและสังคมชนบท

จากแนวทางการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาเป็นกรอบในการกำหนดแผนงานเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมขึ้น 8 แผนงาน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. แผนงานด้านการปรับโครงสร้างการผลิต เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบไปด้วย 4 แผนงาน คือ

1) แผนงานปรับปรุงผลิตภาพ และปรับกระบวนการผลิตให้มีต้นทุนและการส่งมอบสินค้าที่แข่งขันได้

2) แผนงานยกระดับขีดความสามารถทางเทคโนโลยี โดยการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและเครื่องจักรในอุตสาหกรรมเป้าหมาย

3) แผนงานส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์ และช่องทางการจำหน่าย

4) แผนงานชักจูงการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมที่มีเทคโนโลยี
สำหรับอนาคต

2. แผนงานด้านปรับสภาวะทางสังคม โดยกระจายการจ้างงานและลดมลภาวะทาง
อุตสาหกรรม ประกอบไปด้วย 4 แผนงาน คือ

1) แผนงานยกระดับขีดความสามารถของแรงงานไปสู่แรงงานฝีมือใน
อุตสาหกรรมเป้าหมาย

2) แผนงานบ่มเพาะและเสริมสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมสนับสนุน
ขนาดกลางและขนาดย่อม

3) แผนงานสนับสนุนการกระจายและเคลื่อนย้ายหน่วยผลิตที่ใช้แรงงาน
เข้มข้นที่มีมลภาวะต่ำไปสู่ ภูมิภาคและชนบท เพื่อสนับสนุนการกระจายงานและรายได้

4) แผนงานการจัดการอุตสาหกรรมที่มีมลภาวะสูงไปยังเขตที่กำหนด และ
ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสะอาดเพื่อลดมลภาวะ

ในสถานการณ์ปัจจุบันที่การแข่งขันอุตสาหกรรมระดับประเทศมีความรุนแรงสูงและใน
ระดับนานาชาติก็มีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ อย่างเข้มงวด คุณภาพของสินค้าหรือบริการเพียง
อย่างเดียว จึงไม่อาจเป็นอาวุธที่แข็งแกร่งพอที่จะใช้ต่อสู้ในทางธุรกิจอีกต่อไป แนวทางใน
ปัจจุบันก็คือการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการดำเนินงานขององค์กรให้มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ
ว่ามีประสิทธิภาพ สามารถควบคุมได้ครบวงจรภายใต้การรับรองของมาตรฐานสากล และ ISO
9000 คือมาตรฐานระบบคุณภาพที่องค์กรธุรกิจทั่วโลกเลือกใช้เพื่อรับรอง "ระบบการบริหารการ
ดำเนินงานขององค์กร" แนวคิดสำคัญของ ISO 9000 คือ การจัดวางระบบการบริหารเพื่อการ
ประกันคุณภาพที่สามารถตรวจสอบได้โดยผ่านระบบเอกสารองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการ
มาตรฐาน (International Organization for Standardization : ISO) ได้กำหนดมาตรฐาน ISO 9000
Series : Quality System ขึ้นเพื่อให้ประเทศสมาชิกทั่วโลกนำไปใช้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และ
สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้นำมาประเทศใช้ในประเทศไทยในชื่อ
"อนุกรมมาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพ มอก. ISO 9000 " โดยมีเนื้อหาเหมือนกันทุกประการ
(สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, หน้า 3-5)

การเข้าสู่ระบบมาตรฐาน ISO 9000 เป็นการมุ่งเน้นการจัดการและการประกันคุณภาพ
เน้นตั้งแต่กระบวนการออกแบบการผลิตจนถึงความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญ ทั้งนี้ต้องอยู่

บนความคิดพื้นฐานที่ว่า เมื่อกระบวนการผลิต (Process) ดีแล้ว ผลที่ได้รับ (Out Put) ก็ย่อมจะดีตามไปด้วย ปัญหาด้านการผลิตและสิ่งแวดล้อมก็จะลดลง แต่กลุ่มอุตสาหกรรมเซรามิกส์ในจังหวัดลำปางมีปัญหาปัจจัยของความพร้อมขององค์กรหลายด้านที่ประสบอยู่ ซึ่งวิเคราะห์ได้เป็น 3 ด้าน คือ

1. พื้นฐานทางด้านความรู้ของคนในองค์กรในเรื่องสิ่งแวดล้อมยังมีน้อย
2. ทรัพยากรด้านบริหารจัดการ เช่น เงินทุน ผู้ชำนาญ ยังมีจำกัด
3. นโยบายด้านพัฒนาต่อการดำเนินงาน ISO ยังไม่ชัดเจน เพราะไม่ได้ริเริ่มทำ (กาญจนา ประชาพิพัฒน์ และคณะ, 2541)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา

1. ความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง ในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐาน ISO 9000 ว่ามีอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด
2. โรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์จังหวัดลำปาง มีความพร้อมในการใช้ระบบ ISO 9000 ในกระบวนการผลิตหรือไม่
3. มีปัจจัยภายนอก เช่น นโยบาย ผู้เชี่ยวชาญ สถานที่ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและปัจจัยภายใน เช่น อุปกรณ์ คน เงินทุน มีส่วนเกี่ยวข้องกับความพร้อม และความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์จังหวัดลำปาง หรือไม่ อย่างไร

ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำผลการศึกษาไปใช้ในการจัดทำแผนเตรียมความพร้อมเพื่อปรับปรุงการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐาน ISO 9000 ในกลุ่มอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการเข้าสู่ระบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ ตามระบบคุณภาพมาตรฐาน ISO 9000 ของโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ ตามระบบคุณภาพมาตรฐาน ISO 9000 ของโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับความต้องการและความพร้อมในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ ตามระบบคุณภาพมาตรฐาน ISO 9000

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่และประชากร

1.1 ประชากร คือ ผู้ประกอบการ หรือผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรม
เซรามิกส์ในอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง จำนวน 124 คน จาก 124 โรงงาน

1.2 พื้นที่ คือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

2. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษาค้นคว้าความต้องการ และความพร้อมของผู้ประกอบการ
อุตสาหกรรมเซรามิกส์จังหวัดลำปาง ในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐาน
ISO 9000 โดยมีเนื้อหา 5 ประเด็น ดังนี้

2.1 ระดับความต้องการของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเซรามิกส์จังหวัด
ลำปาง ในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐาน ISO 9000

2.2 ระดับความพร้อมของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเซรามิกส์จังหวัดลำปาง
ในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐาน ISO 9000

2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อม และความต้องการของผู้ประกอบการอุตสาหกรรม
เซรามิกส์จังหวัดลำปาง ISO 9000

2.4 กระบวนการเข้าสู่ระบบมาตรฐาน ISO 9000 ของอุตสาหกรรมเซรามิกส์
จังหวัดลำปาง

3. ขอบเขตของเวลา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าความต้องการและความพร้อมของผู้บริโภค
และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2542

สมมติฐานของการวิจัย

1. เจ้าของและผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์ มีความต้องการ และความพร้อม
ในการเข้าสู่กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ตามระบบคุณภาพมาตรฐาน ISO 9000 ใน
ระดับสูง

2. ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของโรงงานเซรามิกส์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ
ความต้องการและความพร้อมในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาเซรามิกส์ ตามระบบมาตรฐาน ISO
9000

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความพร้อม หมายถึง สภาพการรับรู้ของผู้ประกอบการเกี่ยวกับสถานการณ์ที่สามารถนำเข้าสู่ระบบการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดเน้นความพร้อมในการริเริ่ม และการวางแผนการดำเนินงานในการใช้กระบวนการพัฒนาตามมาตรฐาน ISO 9000

ความต้องการ หมายถึง ระดับความรู้ในสภาพช่องว่างที่แตกต่างกันระหว่างสถานการณ์ปัจจุบันกับสถานการณ์ที่คาดหวังในประเด็นเหมือนกันของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะเน้นถึงระดับความรู้และมุ่งหวังในการวางแผนการดำเนินงานในการใช้กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ตามมาตรฐาน ISO 9000 ทั้งนี้ผู้วิจัยวัดความต้องการโดยการเปรียบเทียบสถานการณ์ที่ต่างกัันดังกล่าว

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรม เจ้าของโรงงาน หรือผู้จัดการโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง

ปัจจัย หมายถึง สภาพหรือสถานการณ์ในที่นี้หมายถึงสภาพหรือสถานการณ์ขององค์ประกอบในระบบโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ที่มีผลต่อความพร้อมและความต้องการในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ตามมาตรฐาน ISO 9000 ของโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์จังหวัดลำปาง จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายของผู้ประกอบการ ผู้เชี่ยวชาญในระบบการผลิต ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ตามมาตรฐาน ISO 9000 สถานที่ที่ประกอบการ สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ความต้องการผลิตภัณฑ์ ระบบการผลิต การค้า รวมทั้งแรงกดดันทางสังคมที่มีผลต่อการผลิตเซรามิกส์

2. ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยภายในโรงงานเซรามิกส์แต่ละแห่ง เช่น อุปกรณ์การผลิต ความรู้ของผู้ประกอบการ เงินทุนในการผลิต โอกาสในการผลิตและระบบการจัดการภายในโรงงาน

กระบวนการเข้าถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐาน ISO 9000 หมายถึง ขั้นตอนการบริหาร การจัดการระบบมาตรฐานคุณภาพสากลของการผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเซรามิกส์ของโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิกส์จังหวัดลำปาง ได้แก่ การเตรียมความพร้อมระบบคน ผู้บริหารที่ปรึกษาและการขอใบรับรอง

สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการประกอบการอุตสาหกรรม เช่น ปัญหาทรัพยากรย่อยหรือ ปัญหามลพิษทางด้านต่าง ๆ เช่น น้ำ อากาศ เสียง อันมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและต่อสิ่งแวดล้อม

แรงกดดันทางสังคม หมายถึง ความต้องการผลิตภัณฑ์ การผลิต การค้าที่มีผลทำให้
โรงงานเซรามิกส์ต้องผลิตเซรามิกส์ให้ได้มาตรฐาน

โอกาสในการผลิต หมายถึง ลำดับการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาด
ของโรงงาน จำนวนคนงาน และตลาดรองรับการซื้อขาย

ระบบการจัดการภายใน หมายถึง การบริหารงานภายในโรงงานที่เป็นระบบมีระบบ
การวางแผนงาน การดำเนินงาน และการประเมินผล

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University